

контакти людей, що обіймають однакові посади. Сучасний етикет – це система правил поведінки, за допомогою яких людина вчиться шанувати інших людей, захищати свою гідність, ефективно розв’язувати різноманітні конфліктні ситуації, досягати поставленої мети.

Висновки останніх соціологічних досліджень свідчать про особливе значення таких якостей керівника, як справедливість, повага до людей, обов’язковість, доброзичливість. Наслідком неухильного дотримання морально-етичних норм поведінки є колективна взаємодопомога й взаємодопомога, внутрішній спокій, комфорт як значущі чинники розвитку особистості [1].

Отже, на нашу думку, значення професійного спілкування на засадах етики важко переоцінити, бо лише воно вможливорює емоційний і добропорядний за сутністю розвиток особистості, торкаючись глибини духовних інтересів кожного суб’єкта, та водночас послабляючи емоційну напругу в колективі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карамушка Л. М. Психологія управління : навч. посібник / Л. М. Карамушка. – К. : Міленіум, 2003. – 344 с.
2. Ковалев А. Г. Коллектив и социально-психологические проблемы руководства / А. Г. Ковалев – М. : Мысль, 1996. – 144 с.
3. Королюк С. Управлінська культура керівника школи / С. Королюк // Директор школи. – 2008. – № 37–38. – С. 4–56.
4. Приходько В. М. Комунікативна компетентність керівника навчального закладу як основа професійної культури спілкування / В. М. Приходько, М. І. Приходько // Управління школою. – 2007. – № 25. – С. 6–11.
5. Рудинский Е. В. Социальная психология / Е. В. Рудинский – М. : Прогресс, 1998. – 367 с.

Яна Кириленко

*магістрантка природничого факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ПРОЦЕСУ РЕФЛЕКСИВНОГО УПРАВЛІННЯ

У теорії педагогіки вищої школи досі немає цілісної концепції професійної підготовки вчителя іноземної мови. Чимало дослідників, керуючись застарілими уявленнями про образ учителя іноземної мови як головного джерела іншомовної інформації, звужують професіограму фахівця цього типу. Недостатньо враховується й поліфункціональна структура педагогічної діяльності вчителя інозем-

ної мови в руслі особливого виду соціального управління. Така діяльність визначає перспективи особистісно-професійного саморозвитку вчителя іноземної мови як лідера, творця, дослідника, проєктувальника й організатора навчально-пізнавальної й іншомовної мовленнєвої діяльності учнів, тобто, менеджера освітнього процесу.

Концептуальною основою подолання означених суперечностей є наукові праці вчених, написані в руслі кібернетичного підходу до вивчення сутності педагогічної діяльності, що поєднав різні дослідницькі стратегії. Згідно з положеннями першої стратегії, особливості діяльності вчителя презентує модель: мета – мотив – способи – форми – методи – засоби – результат (О. М. Леонтьєв, Г. В. Суходольський). Друга стратегія спрямована на розкриття специфіки управлінського механізму педагогічної діяльності, відповідно до таких етапів: діагностичного – моделюючого – виконавчого – рефлексивного (Ю. М. Кулюткін, Г. С. Сухобська). Третя стратегія торкається вивчення основних функцій педагогічної діяльності: гностичної, проєктувальної, конструктивної, комунікативної, організаційної (Н. В. Кузьміна). Четверта стратегія актуалізує дослідження компонентного складу цілісного управлінського циклу педагогічної діяльності вчителя, а саме: прогнозування – планування – організація – мотивування – контроль – аналіз – корекція (Н. Д. Хмель, В. О. Якунін). П'ята стратегія спрямована на вивчення специфіки педагогічної діяльності як процесу розв'язання наставником різних типів управлінських завдань (Л. Ф. Спірін, О. І. Щербаков). Шоста стратегія розглядає сутність педагогічної діяльності як творчого процесу (І. Д. Бех, В. А. Кан-Калік, М. О. Князьян).

Ми поділяємо позицію дослідників (О. В. Кудрін, В. П. Симонов, О. С. Цокур та інші), які акцентують увагу на необхідності оволодіння майбутніми вчителями новою професійною роллю – менеджера освіти. Це передбачає оволодіння ними не лише функціональними, але й структурними компонентами педагогічної діяльності, що формують внутрішній механізм її рефлексивного управління (О. С. Анісімов, Ю. М. Кулюткін, А. Ф. Ліненко, Т. С. Сочень, Г. С. Сухобська, Г. П. Щедровицький).

Сутність рефлексивного управління полягає в тому, що вчитель не тільки цілісно відображає “внутрішній образ світу” своїх учнів, своєї особистості як професіонала, але й спроможний зі значним рівнем достовірності цілеспрямовано її перетворювати, поглиблювати, коригувати й розвивати. У ході рефлексивного управління вчитель рівночасно здійснює дві функції: проєктує предметний зміст навча-

льно-пізнавальної діяльності учнів; конструє форми їхньої спільної діяльності як суб'єктів навчально-виховної взаємодії. Як результат, учитель спонукає учня вибрати позицію активного суб'єкта навчання; своєю діяльністю розвиває здатність учня до самоуправління (саморегуляції, самоорганізації, самоконтролю); організовує навчання як процес розв'язання навчально-пізнавальних проблем на основі діалогу з учнями. Рефлексивний характер управлінського механізму педагогічної діяльності віддзеркалює і ставлення вчителя до самого себе. Так, активно спілкуючись з учнями, вчитель бере участь у діалозі, прагнучи об'єктивно оцінити себе як професіонала, рівноправного суб'єкта педагогічної взаємодії.

Розроблення структурно-функціональної моделі рефлексивного управління у сфері педагогічної діяльності вчителя іноземної мови дозволяє встановити, що основними компонентами означеної цілісності є такі: вчитель (як суб'єкт педагогічного пізнання, спілкування й праці) й учень (як суб'єкт навчально-пізнавальної та іншомовної мовленнєвої діяльності). Вплив системоутворюючих факторів процесу навчання іноземної мови (проектувально-конструктивний, комунікативний, змістовно-організаційний, аналітико-результативний та відповідних функцій педагогічної діяльності) забезпечують основні компоненти і функції педагогічного менеджменту.

Оволодіння майбутніми вчителями іноземної мови функціями рефлексивного управління процесом навчання відбувається в спеціально організованих умовах загальнопедагогічної підготовки як єдність трьох основних аспектів:

- предметного, який відображає сутність і структуру педагогічної діяльності як мета-системи;
- технологічного, що розкриває специфіку варіативних моделей організації навчально-пізнавальної та іншомовної мовленнєвої діяльності учнів у контексті сучасних освітніх технологій;
- ціннісного, який стимулює усвідомлення студентами професійної ролі вчителя як менеджера освіти й оволодіння необхідними для цього функціями.

Таким чином, в організації навчально-виховного процесу вищої педагогічної школи, незважаючи на помітні зміни в соціокультурних пріоритетах, дотепер не здійснюється підготовка вчителів іноземної мови нового типу – менеджерів освіти, здатних до продуктивної реалізації функцій рефлексивного управління. Причиною цього, на наш погляд, є відсутність у змісті вищої педагогічної освіти управлінського структурного складника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Трубицына О. М. Рефлексивное управление как неотъемлемое свойство педагогической деятельности учителя / О. М. Трубицына // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського – Одеса : ПДПУ, 2000. – Вип. 1–2. – С. 115–120.
2. Трубицына О. М. Педагогическая деятельность учителя как процесс управления / О. М. Трубицына // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського – Одеса : ПДПУ, 2000. – Вип. 3-4. – С. 36–42.

Валерій Корецький

*студент фізико-математичного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ІСТОРИКО-СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ПОШИРЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В КРАЇНАХ СВІТУ

За статистикою найбільше людей у світі спілкуються китайською мовою, тоді як найбільш розповсюдженою є англійська мова, якою користуються 508 млн. чол. Для 341 млн. вона є рідною, для решти – другою мовою.

Англійська мова, перенесена на нову територію і відірвана від мови метрополії з часом набуває змін. Спочатку нові риси закріплюються в усному мовленні, потім – у писемності, в зв'язку з чим виникає мова-варіант. Остання в своїй основі є англійською мовою, має таку ж саму граматичну будову, основну лексику, але відрізняється від літературної англійської мови особливостями вимови, специфічною лексикою, а в деяких випадках – морфологічними та синтаксичними рисами. Кожна мова-варіант має назву тієї країни, в якій вона виникла: American English, Irish English, Scottish English, Canadian English, Australian English, New Zealand English, South African English Indian English тощо.

В результаті змішування англійської мови з мовами місцевого населення утворюються й так звані гібридні мови: Pidgin English (порти Південного Китаю, Соломонові острови, острови Фіджі, Океанія, Гавайські острови та ін.); Kroo English (західне узбережжя Африки); Fanagalo English (Південно-Африканська Республіка, Зімбабве) та ін. Характерна особливість гібридної мови полягає в тому, що вона не є рідною ні для аборигенів, ні для англійців, а також містить мінімальну кількість слів, необхідних для спілкування. Там, де спостерігаються елементарні умови для вивчення літературної